

ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΠΕΡΙ ΠΕΝΤΑΛΦΑΣ *

Ἀξιότιμε φίλε,

Δὲν γνωρίζω κατὰ τίνα τρόπον νὰ δικαιολογηθῶ πρὸς ὑμᾶς διὰ τὴν τόσον μακρὰν σιωπὴν μου, καὶ αἰσθάνομαι ὅτι ἔχω ἀνάγκην ὅλης τῆς φιλικῆς σας ἐπεικειᾶς ὅπως μὴ παρεξηγήσητε αὐτήν.

Ὅτε ἔλαβον τὴν πρώτην ἐπιστολήν σας ἐπελήφθην τῆς συναγωγῆς τῆς ὀλης, περὶ τῆς χρήσεως παρὰ τῷ ἑλληνικῷ λαῷ τοῦ πενταγράμμου. Ἄλλ' ἢ μεγάλη ἀφθονία τοῦ ὕλικου καθίστα ἀναγκαῖον πολὺν χρόνον, καὶ πάλιν ἐγίνωσκον ὅτι καίτοι κατὰ τὸ πλεῖστον εἶχον συνειλεγμένον τὸ ὕλικόν τοῦτο, ἡ συναγωγή δὲν θὰ ἦτο πλήρης. Ἀληθῶς δὲ τὸ σύμβολον τοῦτο ἀπὸ τῶν παλαιωτάτων χρόνων γνωστὸν καὶ σύνηθες εἰς τὰς ἐπιγραφὰς, τὰ περίεπτα καὶ πάσας ἐν γένει τὰς ἐγγράφους μαγικὰς πράξεις, εἶναι ἐγκατεσπαρμένον ἀφθόνως εἰς τσαῦτα παντοειδῆ καὶ διάφορα ἀλλήλων χειρογράφα, ὥστε πλήρης καὶ συστηματικὴ συναγωγή τῆς ὀλης ἦτο δυσχεροτέρα, καὶ αὕτη δὲ ἢ μεθοδικὴ κατὰ τάξιν αὐτῆς ἀπῆται νέας ἐκάστοτε ἐρεῦνας καὶ μελέτας. Διὰ τοῦτο ἠναγκάσθην νὰ διακόψω τὸ ἀρξάμενον ἔργον, διαζόμενος ἐς ἄλλων ἀσχολιῶν, ἡ δὲ ἐπεληθούσα οὕτω ἀναβολή, βραδύνασα τὴν ἐκτέλεσιν φιλικῆς ὑποχρεώσεως, μὲ καθίστα ἀτολμότερον, διότι ὅσον μείζων ἦτο ἢ βραδύτης, τοσοῦτο μείζονες εὐλόγως θὰ ἦσαν καὶ αἱ ἀξιώσεις περὶ ἐξαντλήσεως τοῦ θέματος.

Καὶ σήμερον ἀκόμη εὐρίσκομαι εἰς τὴν αὐτὴν θέσιν μὴ ἔχων νὰ προσάγω ὑμῖν ἀκριβοῦς μελέτην περὶ τοῦ ζητουμένου. Ἄλλ' ὅπως μὴ παραταθῆ ἐπὶ πλέον ἢ ἀναβολή, περιορίζομαι νὰ σᾶς ἀναφέρω ὀλίγα μόνον παραδείγματα, ἐπιφυλασσόμενος ἂν νομίζετε ἀναγκαῖον καὶ ἄλλα νὰ σᾶς ἀποστείλω, ὅταν θὰ μοῦ γράψητε.

Τὸ signum Salomonis, τὸ τῶν Ἑλλήνων πεντέγραμμον ἢ πεντάγραμμον ἢ πεντάλφα (ἐν τῇ καθ' ἡμᾶς ἑλληνικῇ κατὰ θηλυκὸν γένος ἢ πεντάλφα) ἔθεωρεῖτο ὑπὸ τῶν ἀρχαίων, ὡς ἐκ τοῦ Λουκιανοῦ μανθάνομεν, σύμβολον τῶν Πυθαγορείων, ὑπὸ τούτων ὑγίεια μεταξὺ τῶν ὁμοδόξων καλούμενον ¹⁾).

* [Ἡ ἀνέκδοτος αὕτη ἐπιστολή, ἀποσταλεῖσα περὶ τὰ τέλη τοῦ 1908 πρὸς τὸν πορτογάλλον λόγιον José Leite de Vasconcellos, ὅστις εἶχε ζητήσῃ πληροφορίας περὶ τοῦ Signum Salomonis ἐν ἑλληνικοῖς χειρογράφοις, ἐκρίθη ὅτι ἔδει νὰ περιληφθῆ ἐν τοῖς «Χειρογραφικοῖς Συμμεικτοῖς» ὡς ἀποτελοῦσα συνοπτικὴν πραγματείαν περὶ τῆς πεντάλφας]].

1) Βλ. Λουκιαν. περὶ τοῦ ἐν τῇ προσαγορευταίου μαθηματικοῦ καὶ Σχολ. αὐτ. Σχολ. Ἀριστοφ. Νεφ. 609. Πρὸς Lobbeck, Agläophamus σ. 1346.

Ἐν τοῖς μνημείοις τῆς ἑλληνικῆς τέχνης ἀπαντῶμεν τὸ πρῶτον, καθ' ὅσον ἐγὼ τοῦλάχιστον γινώσκω, τὸ πεντέγραμμον ἐν ἀγγειογραφίᾳ τοῦ Ἀριστονόφου ἢ Ἀριστονόθου, ἐν ἀγγείῳ εὑρεθέντι ἐν Caere καὶ ἔχοντι ἀπεικονισμένην ἐπὶ τῆς μιᾶς μὲν ὄψεως τὴν τύφλωσιν τοῦ Πολυφήμου ὑπὸ τοῦ Ὀδυσσεύς, ἐπὶ δὲ τῆς ἐτέρας ναυμαχίαν· ἐπὶ τῆς παραστάσεως ταύτης, ἐν τῷ κενῷ χώρῳ μεταξὺ τῶν δύο νεῶν, ὡς παραπληρώματα εἶναι κεχαραγμένα δύο πεντεγράμματα¹⁾. Εὐρίσκομεν δ' ἐπίσης τὸ αὐτὸ σύμβολον καὶ ἐν νομίμασι γαλατικαῖς καὶ δὴ τῆς Μασσαλίας, τῶν Ἑλητῶν (Velia τῆς Λευκανίας), τῶν Πτολεμαίων, τῆς πόλεως Nocera²⁾, τῆς ἐν Μυσίᾳ Πιτάνης³⁾.

Παρὰ τῶν Ἑλλήνων παρέλαβον τὸ σύμβολον καὶ οἱ Γνωστικοί, ἀποδίδοντες μαγικὴν δύναμιν εἰς αὐτό⁴⁾.

Τινὲς ἐξήνεγκον τὴν γνώμην ὅτι ἦτο γνωστὸν καὶ εἰς τοὺς Δρυΐδας⁵⁾. Καὶ αὐτὸς ὁ Grimm⁶⁾ παραδέχεται τοῦτο, λέγων ὅτι τὸ πεντέγραμμον ἦτο Πυθαγόρειον σύμβολον, ἀλλ' ἅμα καὶ δρυϊδικόν. Ἄλλ' ἄπορον μοὶ φαίνεται πῶς ὁ τελευταῖος ἐκδότης τῆς Γερμανικῆς μυθολογίας δὲν ἐπανώρθωσε τὴν πεπλανημένην ταύτην γνώμην, ἀφοῦ καὶ αὐτὸς ὁ Grimm ἐν τῷ λεξικῷ αὐτοῦ⁷⁾ ἐξελέγχει ὡς ἐσφαλμένην τὴν κοινῶς παραδεδεγμένην ἔτυμολογίαν τοῦ drude ἀπὸ τοῦ druide. Φανερόν δ' ὅτι ἡ γνώμη αὕτη ἀφορμᾶται ἐκ παρετυμολογίας. Τὸ πεντέγραμμον ἐκ τῆς ομοιότητος αὐτοῦ πρὸς τοὺς ἑρνηθείους πόδας δαιμόνων τινῶν τῶν νεοπληθυστικῶν καλεῖται γερμανιστὶ alpfuss, alpkreuz καὶ drudenfuss ἢ druidenfuss, τοῦτο δὲ τὸ τελευταῖον ὄνομα ὑπέθεσαν οριστικῶς πρὸς τὴν ἀριδία. Περιττὸν δὲ ἀ σημειώσθαι, ὅτι γνωστό-

1) Monumenti del Istituto τ. IX πίν. 4. Annali del Istit. 1869 σ. 157. Wiener Vorlegeblätter 1885 πίν. I, 8.

2) *Head Historia nummorum*, τ. I σ. 136 τῆς ἑλληνικῆς μεταφράσεως Σβορώνου.

3) Ἀτ. τ. II σ. 67. Βλ. καὶ *Eckhel Doctr. num.* I, 63 *Rasche Lex. Nummorum* ἐν λ. Pentagon. Πρὸς προσέτι *Inhof-Blummer Monnaies grecques* σ. 258 (Πιτάνης· τύπος· ἀσπίς στρογγύλη μετὰ πεντάλφας). σ. 119 (σύμβολον εἰς νόμισμα ἀργυροῦν Ἀλεξάνδρου τοῦ μεγάλου). σ. 378, 36 (σύμβολον εἰς νόμισμα Ταροῦ). Ἀγ. *Ποσειδάκια Κατάλογος ἀρχαίων νομισμάτων*, Ἀθ. 1868 σ. 58 ἀρ. 593 (Λευκάδος). *L. Müller Numismatique d' Alexandre le grand* ἀρ. 341, 357, 379 (ἑξάγωνα). 235 a (πεντάλφα). Ὁ αὐτὸς ἐν σ. 167 παρατηρεῖ τὰ ἑξῆς: «Le pentagone se trouve comme signe sur les monnaies de bronze au nom de Philippe qui appartient à la Grèce, sur les drachmes d' Alexandre... sur les monnaies de Lysimaque aux types d' Alexandre associé au même emblème et sur les monnaies de Lysimaque aux mêmes types. La présence du pentagone comme type accessoire sur les autonomes de Cypselé et de la Chersonèse renvoie aussi à cette partie de Thrace». Βλ. προσέτι Σβορώνου *Νομισμ. Πτολεμ.* σ. σιθ' (σύμβολον). Σύμβολον πεντάγωνον ἐν καρματίῳ Ἀθηνῶν: Σβορώνου ἐν Ἀρχαιολ. Ἐφημ. 1884 σ. 11. Ἑλητῶν: *Carelli Nummi Italiae veteris*, Lips. 1850 πίν. 138, 31.

4) *Görkä Dactylioth.* I n. 121. II, 429.

5) *A. G. Lange Der Drudenfuss* ἐν *Vermischte Schriften* σ. 152—162.

6) *Deutsche Mythol.* 4 σ. 356 σημ. 4.

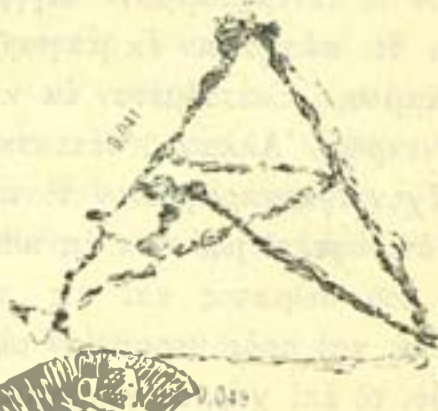
7) *Deutsches Wörterbuch* τ. II (1860) σ. 1453 λ. drude.

τατον, ὅτι ὡς οἱ ἄλλοι λαοὶ τῆς Εὐρώπης καὶ οἱ Γερμανοὶ πιστεύουσιν ὅτι τὸ σημεῖον τοῦτο ἔχει μαγικὴν δύναμιν ¹⁾).

Παρατηρήθη τὸ πεντέγραμμον καὶ ἐπὶ χριστιανικῶν ἐπιτυμβίων στηλῶν ²⁾· ἴσως καὶ ἐπὶ ἑβραϊκῆς ἐπιτυμβίου ἐπιγραφῆς τοῦ 5' ἰσως αἰῶνος ³⁾).

Ἐν τῇ οἰκίᾳ, τῇ ἀποκαλυφθείσῃ πρό τινας ἐν Δήλῳ κατὰ τὰς ἀνασκαφὰς τῆς γαλλικῆς σχολῆς, ὅπου τὸ μωσαϊκὸν τοῦ Διονύσου, παρατήρησα εἰς τοῖχον ἀριστερὰ τοῦ περιστύλου grafitto τοῦ συμβόλου, σχῆμα κανονικοῦ πεντάγραμμου περίπου ἔχον. Δὲν δύναμαι δ' ὅμως νὰ βεβαιώσω ὅτι τὸ σύμβολον τοῦτο ἐχαράχθη προτοῦ καλυφθῆ ἢ οἰκία ὑπὸ τῆς ἐπιχώσεως, ἦτοι κατὰ τοὺς ἀρχαίους χρόνους, διότι πλησίον ταύτης εὐρέθη ἀσβεστοκάμινος νεωτέρα.

Καὶ ἐν τῷ σημερινῷ χωρίῳ Γέροντα, ἐν τῷ ναῷ τοῦ Διδυμαίου Ἀπόλλωνος (παρὰ τὴν Μίλητον) παρατήρησα ἐπίσης κεχαραγμένον ἐπὶ τῆς ἀνωτάτης βαθμίδος τῆς κλίμακος τῆς ἀνατολικῆς πλευρᾶς τοῦ ναοῦ, παρὰ τὸν γωνιαῖον κίονα, τὸ ἐν τῷ παρατιθεμένῳ σχήματι σημεῖον· τὸ χάραγμα ἔχει μῆκος ἀπὸ τῆς γωνίας τῆς κορυφῆς μέχρι τῆς ὑποτείνουσας 0,041 μ., ἢ δ' ὑποτείνουσα 0,049.

Οὐδεμία ἀμφιβολία ὅτι καὶ πάμπολλα ἄλλα τοιαῦτα σημεῖα θὰ εὐρίσκωνται ἀλλαχοῦ. Διότι τὰ μαγικά βιβλία τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ βρῖθουσιν ὁδηγίων περὶ καρκίνου τοῦ σημεῖου τοῦτου πρὸς παλινοὺς χρήσεις, εἴτε ἀποτροπαιῶν, εἴτε πρὸς ἰασίν καὶ θεραπείαν ἐν περιόπτειαι, εἴτε πρὸς ἀσκήσιν τῆς δαιμονικῆς ἐπιηρείας αὐτοῦ ἐπὶ κακῷ.

Ἡ κυριωτάτη χρῆσις αὐτοῦ εἶναι πρὸς καθάρσιν τῆς σφραγίδος τοῦ Σολομῶντος, τῆς παρεχούσης εἰς τὸν κάτοχον ἐξουσίαν ἐπὶ τῶν δαιμονίων. Τὸ ἀπόκρυφον βιβλίον *Διαθήκη τοῦ Σολομῶντος* ποιεῖται μνεῖαν ταύτης· «Ἡ δὲ γλυφὴ τῆς σφραγίδος τοῦ δακτυλίου τῆς πεμφθείσης ἔστι πεντάλφα αὕτη» ⁴⁾. Ἐν χειρογράφῳ Σολομωνικῇ ὀρίζεται ὡς σφραγίς Σολομῶντος πεντάγραμμον μετὰ μαγικῶν ἐπιγραφῶν ⁵⁾. Ἡ αὐτὴ σφραγίς λέγεται ὑπὸ τοῦ μαγικοῦ βιβλίου καὶ δακτύλιος τῆς τέχνης, ὃν φέρει ὁ μάγος κατὰ τὰς ἐπικλήσεις δαιμόνων ἢ ἐν ἄλλαις σπουδαίαις ἐνεργείαις αὐτοῦ, φέρει δ' ἐπὶ τῆς σφενδόνης τὸ πεντάγραμμον μετὰ 12 ὀνομάτων γεγραμμένων ἐντὸς αὐτοῦ ἢ περίξ ⁶⁾. Ἐκ

1) Βλ. *Grimm* Deutsches Wörterbuch λ. Drudenfuss καὶ τοὺς αὐτ. ἀναφερομένους συγγραφεῖς. *Wuttke* Deutsch. Volksaberglaube 3ης ἐκδ. § 244. 246.

2) Ἐν ἐπιγραφῇ τοῦ 457: βλ. *Fabretti* X, 486. Τὴν παραπομπὴν δὲν ἐξήλεγξα παραλαβὴν ἐκ τοῦ ἀμέσως κατωτέρω ἀναφερομένου συγγράμματος, οὐδ' ἐξήτασα τὸ ζήτημα περὶ τῆς παρὰ τοῖς παλαιότεροις Χριστιανοῖς χρήσεως τοῦ συμβόλου.

3) *Revue archéologique* 1860, II, 346.

4) *Διαθήκη τοῦ Σολομῶντος* παρὰ *Migne* Patr. gr. τ. 122 στ. 1317.

5) Κῶδ. Ἐθν. Βιβλιοθ. 1265 τοῦ 1Ε' ἢ 17' αἰ. φ. 33 α. Κῶδ. Ἱστορ. καὶ Ἐθνολογ. Ἐταιρ. τοῦ 1Η' αἰ. φ. 32 α.

6) Κῶδ. Ἐθν. Βιβλιοθ. φ. 16 α. Ἱστορ. Ἐταιρ. φ. 21 α.

τῶν ἐλληνικῶν μαγικῶν βιβλίων, ὧν τὴν πρώτην ἀρχὴν καὶ γένεσιν δυνάμεθα νὰ ἀναγάγωμεν μέχρι τῶν μαγικῶν παπύρων ¹⁾, παραλαβόντες ἴσως οἱ Μουσουλμᾶνοι χαράττουσι τὸ πεντάγραμμον ἐπὶ δακτυλίων, οὓς καλοῦσι δακτυλίους Σολομῶντος ²⁾. Καὶ καθόλου καὶ εἰς ἄλλας χρήσεις χαράττουσι τὸ πεντάγραμμον οἱ μουσουλμανικοὶ λαοί, οἷον οἱ Μαροκινοὶ ἐν περιάπτωι ³⁾.

Καὶ ἐν τῇ ἐλληνικῇ δὲ λαῷ εἶναι σφόδρα διαδεδομένη ἢ χρήσις περιάπτων ἐχόντων τὸ πεντάγραμμα, συνήθως μετ' ἄλλων στοιχείων, σπανιώτερον δὲ μόνον. Οἱ φέροντες περιάπτου μετὰ πεντάλφας πιστεύουσιν ὅτι εἶναι σιδεροκέφαλοι, ἀπηλλαγμένοι δηλαδὴ τοῦ κινδύνου οἰασθήποτε νόσου. Ἐν Ῥόδῳ αἱ γυναῖκες φοροῦσι τριγωνικὰ περιάπτα ἐξ ἀργύρου, ἐφ' ὧν εἶναι ἐγκεχαραγμένον τὸ πεντάγραμμον. Ἐγγραφόμενον εἰς χάρτην φέρεται ὑπὸ τῶν φοβουμένων ὅτι πάσχουσιν ἐκ μαγικῆς ἐπηρείας (ἀπὸ μάγια). Ἐνιαχοῦ σχῆμα πενταγράμμου, πλασσομένον ἐκ κηροῦ, τίθεται ἐπὶ τοῦ στόματος τῶν ἐκφερομένων νεκρῶν. Ἀλλαχοῦ θέτουσιν ἐπὶ τοῦ στήθους τοῦ νεκροῦ τεμάχιον κεράμου ἔχον ἐγκεχαραγμένον τὸ πεντάγραμμον. Ἐπὶ χάρτου γραφόμενον πιστεύεται ὅτι ὠφελεῖ μάλιστα ἐπιτιθέμενον ἐπὶ τοῦ πάσχοντος ἐξ ἐρυσιπέλατος μέλους τοῦ σώματος καὶ εἰς τὸ πρήξιμον τῶν παρωτίδων (μαγουλήθραις). Ὅμοίως καὶ πρὸς θεραπείαν τῶν πασχόντων ἐκ πυρετῶν πιστεύουσιν ὅτι χρησιμεύει τὸ ἐπὶ χάρτου γεγραμμένον πεντάγραμμον εἶναι δὲ παράδοξος ἢ θεραπευτικὴ χρήσις αὐτοῦ, διότι κάποιος τὸν χάρτην ρίπτουσι τὴν τέφραν εἰς ὕδωρ, ὅπερ πίνει ὁ πάσχων ⁴⁾. Ἀπαικῶς χαράσσεται καὶ σήμερον τὸ πεντάγραμμον ἐπὶ ἐπιτυμδίων στηλῶν, ἢ συνήθειαν ἀνευρίσκωμεν ὡς ἀνωτέρω ἐρρήθη, καὶ εἰς παλαιότερους χρόνους. Ἐπίσης γράφεται ἐπὶ τῆς θύρας νεοδημήτου οἰκίας, πρὸς ἀποτροπὴν βλαβερῶν τῶν κακῶν. Πρὸς κακὴν δ' ἐπήρειαν χαράσσεται ἐπὶ δένδρου, ὅπερ πιστεύεται ὅτι ξηραίνεται. Καὶ ἐν τῇ πλακοστρωσίᾳ ἐνίοτε ἐκκλησιῶν (οἷον ἐν τῇ Μητροπόλει Ἀθηνῶν, ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ Μεγάλου σπηλαίου) ἀπαντᾶται τὸ πεντάγραμμον ὡς κεντρικὸν κόσμημα.

Αἱ συνήθειαι αὗται καὶ δεισιδαίμονες δοξασίαι τοῦ καθ' ἡμᾶς λαοῦ ἐξηγουῦνται ἐκ τῶν ἐν τοῖς ἐλληνικοῖς μαγικοῖς βιβλίοις ὀδηγιῶν, περὶ ὧν ἀνωτέρω ἐγένετο λόγος. Αἱ πλεῖστοι δ' ἴσως ἔκπαλαι ἐπιχωριάζουσαι παρὰ τῇ λαῷ παρελήφθησαν ἐκ τῆς ἀπὸ στόματος παραδόσεως εἰς τὰ βιβλία ταῦτα.

Παραδείγματά τινα τῆς χρήσεως τοῦ πενταγράμμου ἐκ τῶν μαγικῶν βιβλίων :

Α'. Πρὸς καιασκευὴν περιάπτων. Τὸ περιάπτου τοῦ προσκαλοῦντος τοὺς δαίμονας μάγου πρέπει νὰ ἔχη πεντάγραμμον ἐντὸς κύκλου, γεγραμμένον ἐπὶ

1) Βλ. ὅσα ἔγραψα ἐν Byz. Zeitschrift I, 555 [=ἀνωτέρω σ. 163]].

2) *Reinaud* Description des monuments musulmans du cabinet du duc de Blacas. Par. 1818 τ. II σ. 54—55.

3) Verhandl. d. Berl. Gesellsch. f. Anthropol. 1886 σ. 675.

4) Περὶ τῆς τοιαύτης χρήσεως καὶ τῆς ἐννοίας αὐτῆς βλ. *Pradel* Griechische Gebete, Beschwörungen u. Rezepte. Giessen 1907 σ. 128—9.

περγαμηνῆς κατεσκευασμένης ἐκ δέρματος ἀγεννήτου βοός ¹⁾. Πρέπει δ' οὗτος νὰ φέρῃ χειρόκτια ἔχοντα ἐπιγεγραμμένα τέσσαρα πενταγράμματα ²⁾.

Ἐν τοῖς Ἱατροσοφίαις (ἐγχειριδίοις δημῶδους ἰατρικῆς μετὰ μαγικῶν συνταγῶν) αἱ ὁδηγίαι πρὸς κατασκευὴν περιάπτων συχνότατα ἀναφέρουσι τὴν ἐγγραφὴν ἐν αὐτοῖς ἐνδὲς ἢ δύο ἢ πλείονων πενταγράμμων ³⁾. Ὁμοίως ὁδηγίας περιέχουσι καὶ αἱ Σολομωνικαί.

Β'. Πρὸς εὐδόωσιν ἔργων. Σημείωσις πενταγράμμου ἐν μαγικαῖς εὐχαῖς ⁴⁾.

Πρὸς ἐξόρυξιν θησαυροῦ ὁ μάγος πρέπει νὰ ἔχη κηρίον, εἰς τὸ ὅποιον νὰ εἶναι ἐγγεγραμμένον πεντάγραμμον· ἄλλο πεντάγραμμον πρέπει νὰ κρατῆ ὡς φυλακτήριον ὁ συνοδεύων αὐτὸν παῖς ⁵⁾.

Γ'. Εἰς καταδέσμους. « . . . καὶ πιάνει βῆσαλον (= τεμάχιον κεράμου) ἑλληνικὸν καὶ γράφει πεντάλφαν εἰς τὰς δύο μερεᾶς (= μέρη) καὶ σκύπτει καὶ χώνει τὸ βῆσαλον» (ἐκ χειρογράφου τοῦ ΙΓ'—ΙΖ' αἰῶνος ἐν *Vassiliev Anecdota graeco-byzantina* σ. 337). «Ποίησον καὶ κασιτήριον πλάκην καὶ χάραξον ἐν αὐτῇ με τοῦ σιδήρου πάντων σου τῶν ἐχθρῶν τὰ ὀνόματα, εἶτα ἐντύλιξον καὶ σφράγισσον μετὰ πέντε ἄλφων ἄνωθεν» (ἐκ χειρογράφου τοῦ ἔτους 1345, αὐτ. σ. 345).

Ἄν ἐπιθυμῆτε καὶ ἄλλα παραδείγματα, προθύμως θέλω σᾶς ἀποστείλῃ.

Ἡξασθε κτλ.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ

1) Σολομωνική Ἱστορ. καὶ Ἐθνολογ. Ἑταιρ. φ. 17 ἑ.

2) Αὐτ. φ. 18 α.

3) Βλ. *N. Γ. Πολίτην* ἐν Πανδώρα 1867 τ. ΙΗ' σ. 178 κἑ. Βλ. προσέτι τὰ ἐκδοθέντα ἱατροσοφία ὑπὸ *Legrand Bibl. gr. vulg.* τ. ΙΙ.

4) Βλ. *Pradel* ἐνθ. ἀν. σ. 15, 6.

5) Σολομωνική Ἐθν. Βιβλιοθ. φ. 26 ἑ.